

Na Goli in Grgur... v gojzerjih

07.05.2016

Otoka Grgur in Goli sta umeščena med severnim delom Raba in Velebitom. Ko smo v preteklih letih pluli mimo njih, je pogled nanje v meni vedno vzbujal precejšnjo mero nelagodja. A ko smo se nekaj časa nazaj približali Grgurju in v zalivu Sv. Grgur spustili sidro, je to nelagodje zamenjala radovednost.

Ko je planinska sekcija slovenskega Kulturno prosvetnega društva Bazovica z Reke organizirala izlet na ta dva otoka, smo se z veseljem odzvali povabilu.

Ko smo odrinili iz Ljubljane, nas je pozdravilo zgodnje jutranje žvrgolenje ptičkov. Po triurni vožnji smo prispeli v Baško. Ob pomolu, obsijana z dopoldanskim soncem, je bila privezana ladja »Zdrava Marija«. Vkrcali smo se nanjo in se po uri in pol mirne plovbe, mimo otokov Prvić in Grgur, ustavili v Pristaništu 1 v zalivu Mala Tetina na Golem otoku.

Goli otok

Goli otok je nenastanjen. Prvo naselje so zgradili med prvo svetovno vojno, ko je Avstro-Ogrska tam postavila taborišče za ruske zapornike z vzhodnih bojišč. Med svetovnim vojnama je otok bil opuščen. Po drugi svetovni vojni, po letu 1945, so ga oblasti spremenile v strogi zapor za politične zapornike. Pozneje je bil spremenjen v »navaden«, sicer strogi zapor. Delovati je prenehal l. 1988.

V pristanišču je v stavbi na severni strani zaliva odprto gostišče, ki gosti izletnike, ki jih sem pripeljejo ladje z radovednimi turisti.

Iz pristanišča nas je pot najprej popeljala mimo propadajočih in uničenju vandalizma in zobu časa prepuščenimi stavbami.

Kot samo ime pove, na otoku je moč videti zelo malo vegetacije. Nekaj dreves in travo smo videli v bližini zalivov, kam je dež nanesel nekaj zemlje. Videli smo kar nekaj posušenih dreves. Niti borovcem ni uspelo preživeti suhe klime. Nekaj suhih iglic na posušenih vejah je pričalo, da so to nekoč bila živa drevesa. Na tej klimi je preživeti uspelo le nekaj drevesom primorskega hrasta.

Tisto malo trave, ki raste med kamni, popasejo ovce, ki se prosto sprehajajo po otoku. Pri svoji paši imajo ustaljene poti, ki so postale kar stezice. Po posušenih truplih, ki smo jih videli, bi bilo moč ugotoviti, da se za preživetje na tem otoku bori tudi nekaj zajcev.

Podali smo se na pohod proti vrhu otoka. Na začetku je pot betonirana, pozneje pa je to bila iz kamna urejena in z velikimi kamni utrjenimi bankinami makadamska cesta. Ponekod je močan veter kar odpihnil kameni drobir in so na poti bili predvsem kot pest veliki kamni.

Po dobre pol ure hoje smo zapustili cesto in se napotili navkreber, proti vrhu Glavina, ki stoji 227m nad morjem. Četrtr ure smo hodili po urejeni stezici. Vzpenjanje zadnjih četrt ure je zahtevalo veliko pozornosti. Kljub temu, da smo (baje) hodili po stezici, so kamni so bili ostri in je bilo treba za vsaki korak posebej poiskati primerno mesto kam stopiti. Planinski čevlji in pohodne palice so za to početje zares nujna oprema. Čisto pod vrhom, zadnjih nekaj deset metrov, se stezica prelevi v skorajda urejeno stopnišče. Na vrhu je nekoč bil urejen veliki bunker, ki sedaj propada.

Z Glavine se širil čudovit pogled proti Velebitu na eni ter Rabu, Sv. Grgurju in Prviću na drugi strani.

Zanimivo je, da si je ena družba nemških popotnikov izbrala vrh tega otoka za geoskrivalnico. Na vrhu je pod kamnom bila skrita škatlica, v kateri je bil list papirja s podpisi najditeljev »zaklada«.

Pazljivo smo se spustili nazaj, do ladje.

Sveti Grgur

Sledila je enourna plovba do zaliva Sveti Grgur na otoku z enakim imenom. Za razliko od Golega otoka, Sveti Grgur obiluje z zimzeleno vegetacijo. Zanimiv je podatek, da je to najbolj severni jadranski otok z zimzeleno mediteransko vegetacijo. Te vegetacije je toliko, da na otoku živijo jeleni lopatarji in srne. Kmetje z Raba so semkaj peljali ovce na pašo. Nekoč so na tem otoku kopali boksit. Otok se od morske gladine v smeri jugozahod-severovzhod nenehoma vzpenja in na koncu zaključi s strmimi pobočji (klifi) obrnjenimi proti Grgurovom kanalu oz. otoku Prvić.

V hiši zraven pomola je odprta gostilna. Čisto morje in mir privabljata turiste-morjeplovce. Kljub temu, da še ni turistična sezona, je v portiču bila gneča in košček pomola za privez ladje ob pomolu si je praktično bilo treba izboriti.

V zalivu Sveti Grgur so na severni strani propadajoči ostanki stavb nekdanjega ženskega zapora, ki je bil aktiven med I. 1948 in 1988. Tako, kot na Golem otoku, tudi tukaj stavbe propadajo.

Pot nas je najprej peljala skozi naselje propadajočih stavb, ki so nekoč tvorile kompleks zapora. Skozi naselje pelje pot z lepo urejenimi stopnišči. Prečili smo veliko zbirališče deževnice in pot nadaljevali skozi gozd, ki ga tvorijo predvsem drevesa primorskega hrasta.

Do vrha Štandarac, ki leži na 226m nadmorske višine, smo potrebovali tri četrt ure hoje. Od tod je vrh Golega otoka za nami bil videti kot na dlani. Teren, po katerem smo se vzpenjali, ni bil zahteven. Toda, ker je že bila popoldanska ura, a potka vodi po proti soncu obrnjeni vzpetini, je flaška z vodo bila dobrodošel del opreme

Od vrha smo prečili proti severozahodu, do klifov nad zalivom Škriljino. Pogled iz roba skale proti zalivu daleč spodaj je vzbujal nelagodje.

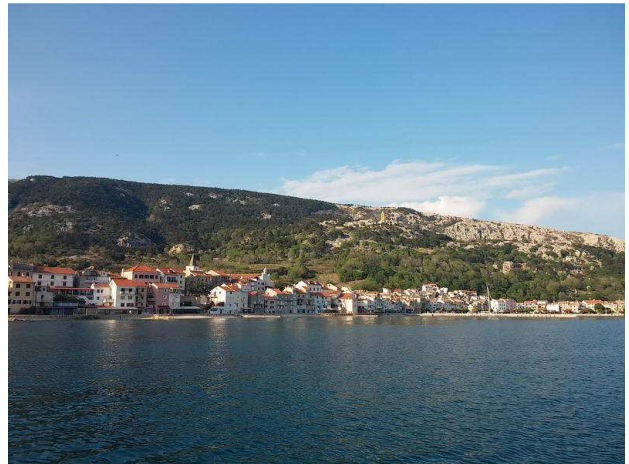
Pot je zavila proti jugu, po stezici, ki je nekoč bila redna pot stražarjev na otoku. Kmalu smo prišli v pravo mediteransko makijo. Nekaj kože s komolcev je najbrž ostalo tu-pa-tam na kakšnem trnu ali vejici, a ni bilo hudega. Krožna pot nas je pripeljala nazaj do bivšega zaporniškega kompleksa. Samo še nekaj korakov je manjkalo do ladje, ki nas je čakala privezana ob pomolu.

Sledilo je kosilo in nekaj prostega časa. Nekaj korajžnih (a hudomušneži so pripomnili tudi z »naravnim toplotnim izolatorjem obloženih«) so se odločili za osvežitev v morju. Kar nekaj jih je ležalo na žalu in vsrkavalo sončne žarke.

Sledila je še polurna plovba do Baške. Lep izlet, okronan s čudovitim vremenom in prijetno družbo, je ravnokar bil za nami.

Sledilo je slovo in triurna vožnja domov. Prijetno utrujeni prispeli smo domov v poznih večernih urah. In si med tem zastavili vprašanje: kam neki, na kateri otok, nas bodo gojzerji naslednjič nesli?

Po spominih zapisal
Zlatko Matič
maj 2016